

Evropska
komisija

*Employment and
Social Developments in Europe*

Trajnostna rast za vse: *možnosti za prihodnost socialne Evrope*

Povzetek

27 September 2019, Brussels

#ESDE2019

In cooperation with the

European Economic and Social Committee

Socialna Evropa

Trajnostna rast za vse: možnosti za prihodnost socialne Evrope

Povzetek

Trajnostna rast za vse: možnosti za prihodnost socialne Evrope

V letu 2018 se je nadaljevalo izboljševanje gospodarstva EU, ki se je pričelo leta 2013, ko je gospodarska dejavnost začela okrevati po finančni in gospodarski krizi. Zaposlenost v EU je dosegla novo rekordno raven, brezposelnost ter tveganje revščine in socialne izključenosti pa sta se še naprej zmanjševala. Ta razvoj vliva zaupanje in kaže, da politike EU v zadnjih letih učinkujejo. Vendar do tem premikov prihaja v času vse hitrejših sprememb. Te spremembe zadevajo predvsem demografsko staranje naših družb ter tehnološko preobrazbo in hitro digitalizacijo naših gospodarstev in družb. Vsi ti megatrendi skupaj vodijo do novih oblik dela, ki zahtevajo nova znanja in spretnosti, pa tudi do pomanjkanja delovne sile na nekaterih področjih in do novih izzivov za evropski socialni model. ⁽¹⁾

Preteklo leto tudi ni skoparilo z opominjanjem, kako krhki so lahko nedavni dosežki srednje- in dolgoročno. Na svetovni ravni so nova tveganja, kot so protekcionistične težnje v trgovini ter vse večja mednarodna gospodarska in geopolitična negotovost, v letu 2018 prispevala k upočasnitvi svetovne rasti in rasti v EU ter privedla do nadaljnjih negativnih prilagoditev gospodarske napovedi. ⁽²⁾ Čeprav so domači trendi na splošno usmerjeni v podporo evropskemu gospodarstvu, je treba obravnavati tudi izzive za zagotovitev Evrope, ki štiti ter je konkurenčna, pravična in trajnostna. ⁽³⁾ Med te izzive spadajo majhna rast produktivnosti, vztrajne razlike med spoloma pri zaposlovanju in plačah, veliko pomanjkanje naložb, zaskrbljenost v zvezi s stroški energije in cenovno dostopnostjo stanovanj ter zmanjšano, vendar še vedno precejšnje breme javnega in zasebnega dolga.

Tudi podnebne spremembe, degradacija okolja in neučinkovita raba naravnih virov bremenijo obete za trajnostni razvoj v EU in svetu. Evropejci vse bolj dokazujejo, da se globoko zavedajo teh izzivov in pomena obravnavanja vseh treh dimenzij trajnostnosti – gospodarske, socialne in okoljske – skupaj. Cilj je, da vsi dosežki Evrope – njeno konkurenčno gospodarstvo, visok življenjski standard, cenjena socialna država in pionirsko ukvarjanje z okoljem – dolgoročno postanejo trajnostni za prihodnje generacije. Učenci, dijaki in študentje ter drugi državljani EU so zlasti z udeležbo na tedenskih „podnebnih pohodih“, ki po vsej Evropi potekajo od druge polovice leta 2018, zahtevali pospešeno ukrepanje proti podnebnim spremembam. Hkrati pa so določeni deli prebivalstva izražali zaskrbljenost

⁽¹⁾ Za več podrobnosti o učinkih teh sprememb in megatrendov na zaposlovanje ter njihovih socialnih učinkih glej letna *pregleda razvoja na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi* za leti 2017 in 2018, katerih poudarek je bil na „Medgeneracijski pravičnosti in solidarnosti“ oziroma „Spreminjajočem se svetu dela: onkraj digitalizacije“. Za nadaljnjo analizo pomanjkanja znanj in spretnosti, mobilnosti delovne sile in migracij glej tudi letni *pregled razvoja na področju zaposlovanja in socialnih zadev* za leto 2015, zlasti poglavje „Mobilnost in migracije v EU: priložnosti in izzivi“.

⁽²⁾ Evropska komisija (2019), Spomladanska evropska napoved gospodarskih gibanj 2019, *European Economy, Institutional Paper 102*, maj 2019.

⁽³⁾ Glej Evropska komisija (2019), *Evropa maja 2019: priprave na enotnejšo, močnejšo in bolj demokratično Unijo v vse bolj negotovem svetu*, Prispevek Evropske komisije za neuradno srečanje voditeljev EU-27 v Sibiuu (Romunija) 9. maja 2019.

glede stroškov gospodarskega prehoda, potrebnega za boj proti podnebnim spremembam, in pravičnosti delitve teh stroškov.

EU ima temelje v Pogodbah in dolgoletne izkušnje s programi politik, ki si hkrati prizadevajo za doseg gospodarskih, socialnih in okoljskih ciljev. Prav tako je imela leta 2015 vodilno vlogo pri oblikovanju ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov. Poleg tega je decembra 2018, ob robu konference COP24⁽⁴⁾, EU in 20 držav članic podpisalo Šlezijsko deklaracijo o solidarnosti in pravičnem prehodu na nizkoogljično družbo. V njej so poudarile, da je upoštevanje socialnega vidika prehoda na nizkoogljično gospodarstvo ključnega pomena pri pridobivanju družbenega soglasja za uresničitev sprememb. EU in njene države članice imajo zato ključno

vlogo pri oblikovanju odgovorov politik na zapletene izzive našega časa ne samo na nacionalni in evropski, ampak tudi svetovni ravni. Dokument za razpravo „Za trajnostno Evropo do leta 2030“, objavljen 30. januarja 2019, določa zlasti možnosti za vključitev ciljev trajnostnega razvoja v strateški okvir politike EU. V dokumentu je opozorjeno, da je „cilj trajnostnega razvoja izboljšanje življenjskega standarda ljudi, in sicer jim je treba dati resnično možnost izbire, ustvariti spodbudno okolje“, da bi tako „s pametno uporabo virov in modernim gospodarstvom, ki ugodno vpliva na naše zdravje in dobrobit, ustvarili razmere, v katerih bi živeli dobro v skladu z omejitvami našega planeta“. Poudarjene so povezave med tremi razsežnostmi trajnostnega razvoja, vključno s pomenom socialno-okoljske relacije, ki je bistvo vprašanja trajnostnosti⁽⁵⁾, in opozorjeno je, da bo „ne glede na to, kako burna bodo prihodnja leta, najpomembneje, da ostanemo zavezani svojim ciljem za prihodnost“. ⁽⁶⁾

Kar zadeva socialno dimenzijo trajnostnega razvoja, pogosto imenovano „socialna trajnostnost“, je EU potrdila svoje zaveze glede politik s tem, ko so Evropski parlament, Svet in Komisija na socialnem vrhu v Göteborgu 17. novembra 2017 razglasili evropski steber socialnih pravic. Steber je v samem središču evropskega projekta, zlasti glede na izzive trajnostnosti, s katerimi se srečuje socialna Evropa. Njegova razglasitev kaže tudi vse večjo zaskrbljenost, da se rane krize morda še niso enakomerno zacelile. Dejansko se kažejo razlike med trajnim okrevanjem in izboljšavami razmer na področju zaposlovanja in socialnih zadev v EU na splošno ter manj ugodnim razvojem za nekatere dohodkovne skupine, države članice in regije. Sem spadajo upočasnitev konvergence med državami članicami na nekaterih področjih, vse večje razlike znotraj nekaterih držav članic ter dolgotrajna brezposelnost, povečevanje dohodkovne neenakosti in revščina zaposlenih v več državah članicah.

Razlike na področju zaposlovanja in socialnem področju pomembno vplivajo na to, kako Evropejci dojemajo gospodarske in socialne razmere v EU. V zadnjih raziskavah Eurobarometer Evropejci med najpomembnejšimi vprašanji, s katerimi se srečujejo na osebni ravni, omenjajo socialna vprašanja, povezana z naraščanjem cen, zdravjem in socialno varnostjo, pokojnino in finančnim stanjem njihovih gospodinjev. Skrbi, povezane z okoljskimi, podnebnimi in energetskimi vprašanji ter stanovanji, sčasoma postajajo vse pomembnejše. Evropejci vse pogosteje zahtevajo ukrepanje za odpravo očitnih razlik in hkrati nadaljujejo prizadevanja za obravnavanje drugih pomembnih izzivov – zlasti migracij in varnosti – ter boj proti podnebnim spremembam in degradaciji okolja.

Izzivi politik so večplastni in zahtevajo hkratne odgovore: tistim, ki se težko prebijejo skozi mesec, ki čutijo negotovost glede možnosti za zaposlitev, ki uživajo nižje ravni blaginje ali se čutijo zapostavljene; tistim, ki menijo, da je podnebno ukrepanje trenutno preveč omejeno ali prepočasno; tistim, ki se bojijo, da se dogaja hitreje, kot si lahko privoščijo ali se temu prilagodijo, ali da se pri tem sredstva nepravilno preusmerjajo iz drugih naložb ali inovacij; in tistim, ki svarijo, da bi lahko enostransko podnebno ukrepanje škodovalo produktivnosti in konkurenčnosti EU.

Povečuje pa se tudi zavedanje, da so nujne skupne, konkretne in učinkovite odločitve politik, ki spodbujajo trajnostno rast in razvoj v EU. To je bilo izpostavljeno v Izjavi iz Sibiu z dne 9. maja 2019, ki EU in njene države članice zavezuje, da bodo vedno „spoštoval[e] načelo pravičnosti, najsibo na trgu dela, pri socialnem varstvu, v gospodarstvu ali digitalni preobrazbi[,] še naprej [...] zmanjševal[e] medsebojne razlike in [...] pomagal[e] najranljivejšim v Evropi, pri čemer bo[do] ljudem dal[e] prednost pred politiko“, ter da bodo „[z]avaroval[e] [...]“

⁽⁴⁾ COP24 pomeni 24. konferenco pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja.

⁽⁵⁾ Glej zlasti Evropska komisija (2019), *Europe's Sustainability Puzzle: Broadening the Debate* (Vprašanje trajnosti v Evropi: razširitev razprave), prispevek Evropskega središča za politično strategijo, 8. april 2019.

⁽⁶⁾ Evropski sistem za strateško in politično analizo (ESPAS), *Global Trends to 2030: Challenges and Choices for Europe* (Globalni trendi do leta 2030: izzivi in možnosti za Evropo), april 2019.

prihodnost za naslednje generacije evropskih državljanek in državljanov, [v]laga[e] [...] v mlade in oblikoval[e] Unijo, pripravljeno na prihodnost in zmožno reševanja najpomembnejših izzivov 21. stoletja“. (7)

„Pregled razvoja na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi za leto 2019“ prispeva k analizi te problematike in razmisleku o njej. Naslovljen je „**Trajnostna rast za vse: možnosti za prihodnost socialne Evrope**“ in obravnava naslednje teme:

Poglavje 1 – Ključna gibanja na področju zaposlovanja in socialnih zadev

Poglavje 2 – Trajnostna rast in razvoj v EU: pojmi in izzivi

Poglavje 3 – Gospodarski in socialni temelji: od produktivnosti do pravične in trajnostne rasti

Poglavje 4 – Vlaganje v ljudi in socialno trajnostnost: kratkoročni stroški in dolgoročne koristi

Poglavje 5 – Za bolj zeleno prihodnost: učinki podnebnih sprememb na zaposlovanje ter njihovi socialni učinki

Poglavje 6 – Trajnostnost in upravljanje: vloga socialnega dialoga

Poglavje 1 vsebuje pregled ključnih gibanj na področju zaposlovanja in socialnih zadev v EU in njenih državah članicah v zadnjem letu, pri čemer je poudarek na trendih pri zaposlovanju, brezposelnosti in porazdelitvi dohodka v državah članicah ter na ranljivih skupinah. Poglavje 2 vsebuje pregled ključnega pojma trajnostnosti in opredelitve njegovih različnih dimenzij, vključno s socialno dimenzijo. V njem so opredeljeni glavni dejavniki trajnostnosti in s tem povezana tveganja, obravnavani izzivi na poti EU k trajnostnemu razvoju ter sinergije in morebitni kompromisi med njegovo socialno, gospodarsko in okoljsko razsežnostjo. V poglavju 3 je obravnavan eden od največjih izzivov trajnostnosti, in sicer počasna rast produktivnosti kljub vse hitrejšim tehnološkim spremembam in vse višjim ravnem usposobljenosti delovne sile EU. Poglavje identificira osnovne pogoje za trajno gospodarsko rast na osnovi analize podatkov na ravni regij in podljetij, pri čemer je poudarek na dopolnjevanju med učinkovitostjo, inovacijami, človeškim kapitalom, kakovostjo delovnih mest, pravičnostjo in delovnimi pogoji. V tem poglavju so tudi podrobneje opredeljene politike, s katerimi bi se lahko spodbudila produktivnost, ne da bi se povečala neenakost. Poglavje 4 je osredotočeno na socialne naložbe na izbranih področjih ter njihovo vlogo pri socialni trajnostnosti. Analizirane so možnosti politik, da se povečajo aktivnost, zaposlenost in produktivnost ter hkrati zmanjšajo neugodne socialne razmere. V tem poglavju so kot ključna področja, na katerih bi bilo mogoče z ukrepi izboljšati trajnostnost in navzgor usmerjeno konvergenco med socialno-ekonomsko uspešnostjo držav članic, opredeljeni otroško varstvo in dolgotrajna oskrba, izobraževanje in usposabljanje, znanja in spretnosti, mobilnost in dostopnost primernih stanovanj. Poglavje 5 vsebuje pregled učinkov podnebnega ukrepanja na gospodarstvo, zaposlovanje, dohodke ter znanja in spretnosti. Analizirani so tudi vidiki energetske revščine kot posebne vrste revščine v EU ter obravnavani učinki zdravstvenih tveganj, povezanih z okoljem, kot je onesnaževanje zraka, in politike, ki bi ugodno vplivale na okolje in ljudi. Poglavje 6 obravnava kaj lahko socialni partnerji in socialni dialog, ki vključuje pogajanja o plačah, naredijo in kaj že delajo za spodbujanje trajnostne rasti in razvoja.

1. KLJUČNA GIBANJA NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA IN SOCIALNIH ZADEV

V EU in tudi v euroobmočju se je rast gospodarske dejavnosti v letu 2018 nadaljevala, vendar počasneje od pričakanj. To po vztrajni gospodarski rasti v zadnjih šestih letih kaže na upočasnitev v svetovnem gospodarstvu. Gospodarske napovedi so bile prilagojene navzdol, saj se negotovost povečuje, majhna rast produktivnosti, trajna segmentacija trga dela ter socialne in ozemeljske razlike pa še naprej ovirajo trajnostno rast v EU.

Močna gospodarska rast se je v letu 2018, v času naraščanja negotovosti, upočasnila.

240,7 milijona

Evropejcev je bilo zaposlenih v prvem četrtletju leta 2019

Zaposlenost v EU se je še naprej povečevala in je dosegla do zdaj najvišjo zabeleženo raven: v prvem četrtletju 2019 je imelo zaposlitev 240,7 milijona ljudi⁽⁸⁾, kar je 13,4 milijona več kot novembra 2014,

Zaposlenost v EU dosega nove razsežnosti, vendar razlike med spoloma ostajajo.

ko je nastopila mandat Junckerjeva Komisija.

(7) Izjava iz Sibiu, sprejeta na neformalnem srečanju voditeljev EU-27 9. maja 2019 v Sibiu; na voljo na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/05/09/the-sibiu-declaration>.

(8) Eurostat, namq_10_pe.

Tudi stopnja zaposlenosti v EU je dosegla nov rekord, saj je konec leta 2018 znašala 73,5 %, razlika v stopnji zaposlenosti v primerjavi z ZDA pa se vztrajno zmanjšuje. Tudi stopnja zaposlenosti v ekvivalentu polnega delovnega časa (EPDČ) se je zvišala že peto leto zapored in je leta 2018 znašala 67,2 % – za 2,2 odstotni točki več kot leta 2008. Vendar se je naraščanje stopnje zaposlenosti upočasnilo. Ob trenutni hitrosti rasti zaposlenosti v EU (1,3 % na leto v primerjavi z 1,6 % v letu 2017) bi stopnja zaposlenosti v EU v letu 2020 nekoliko zaostala za ciljem strategije „Evropa 2020“, ki je 75 %. Poleg tega se je kljub predhodni konvergenci med stopnjama zaposlenosti moških in žensk upočasnili tudi napredek pri odpravljanju razlik med spoloma pri zaposlovanju. V letu 2018 je razlika v zaposlenosti med spoloma znašala 11,6 odstotne točke, kar je od leta 2013 skoraj nespremenjeno.

Stopnja zaposlenosti v EU je 73,5-odstotna, razlika v stopnji zaposlenosti v primerjavi z ZDA pa se zmanjšuje.

6,4 %

je nova zgodovinsko nizka raven brezposelnosti v EU

Letna stopnja brezposelnosti v EU je v letu 2018 znašala 6,8 %, kar je za 0,8 odstotne točke manj od ravni v letu 2017. Aprila 2019 je brezposelnost dosegla zgodovinsko nizko raven, in sicer 6,4 %. Več držav članic se zdaj približuje polni

Brezposelnost v EU se zmanjšuje na zgodovinsko nizko raven, ne da bi se bistveno zmanjšale razlike med državami članicami.

zaposlenosti. Brezposelnost mladih se je še naprej zmanjševala, in sicer na 15,2 % v letu 2018 (in na 14,2 % v aprilu 2019), kar je za 0,7 odstotne točke nižje od ravni pred krizo v letu 2008, enako velja tudi za dolgotrajno brezposelnost. Vendar pa razlike v stopnjah zaposlenosti in brezposelnosti na ravni držav članic in regionalni ravni ostajajo zelo velike. Razpršenost stopenj zaposlenosti po nacionalnih in podnacionalnih ozemljih se postopoma zmanjšuje, medtem ko se razpršenost stopenj brezposelnosti od leta 2007 še naprej povečuje.

53 %

Evropejcev iz srednjega razreda se počuti socialno ranljivih

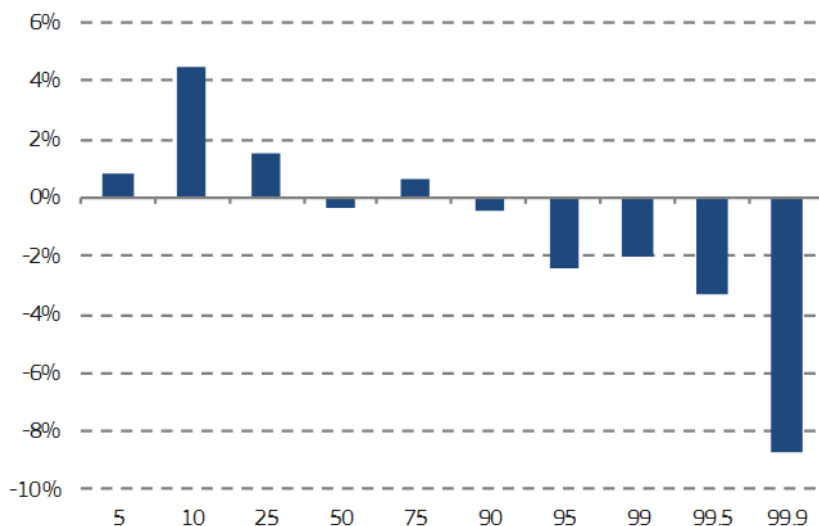
Velikost srednjega razreda – hrbtnice družb EU, ki je opredeljena kot dohodkovna skupina med 75 % in 200 % mediane nacionalnega dohodka – je v državah članicah vse bolj podobna. Čeprav to kaže na določeno navzgor usmerjeno

Velikost srednjega razreda je v državah članicah vse bolj podobna ...

konvergenco, je iz podatkov razvidna tudi težnja rasti srednjega razreda v vzhodnih državah članicah in njegovega krčenja na zahodu EU. Na ravni EU več kot polovica (53 %) ljudi v srednjem razredu poroča o občutku ranljivosti in težavah pri prebijanju skozi mesec v finančnem smislu.

Položaj tistih z najnižjimi dohodki v EU-28 se je v primerjavi z ravno pred krizo izboljšal

Odstotna sprememba realnega razpoložljivega dohodka v obdobju 2008–2015, izbrani percentili, porazdelitev dohodka v EU-28. Vir: izračuni GD EMPL. Statistika o dohodku in življenjskih pogojih v EU (EU-SILC), uporabniška zbirka podatkov, in podatkovni nizi, ki jih je pripravil World Inequality Lab (glej poglavje 1).

4 % višji dohodek

istih z najnižjimi dohodki v EU v primerjavi s predkriznim obdobjem

V letu 2018 je realna letna rast bruto razpoložljivega dohodka gospodinjstev znašala 2 % v EU in 1,5 % v euroobmočju. V zadnjem letu, za katero so na voljo podatki (2017), je bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca v euroobmočju presegal raven iz leta 2008 pred krizo (ki je bila v EU presežena že leta 2015). Vendar se bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca še vedno ni vrnil na raven iz leta 2008 v osmih državah članicah (zlasti v Grčiji, na Cipru, v Italiji in Španiji). Potem ko se je dohodkovna neenakost znotraj držav članic zaradi gospodarske in finančne krize povečala, se je leta 2017 v nekaterih od teh držav začela zmanjševati. Analiza dohodka v EU kot enojne porazdelitve kaže izboljšanje položaja nižjih dohodkovnih skupin in konvergenco med posameznimi skupinami držav članic EU v obdobju 2007–2015. Tisti pri 10. percentilu prebivalstva so v primerjavi z dohodkom iz obdobja pred krizo v realnem smislu pridobili več kot 4 %. To je bilo večinoma posledica povečevanja dohodka nekaterih z najnižjimi dohodki v vzhodnih državah članicah. Hkrati se je dohodek tistih z najnižjimi dohodki v južnih državah članicah poslabšal.

... in dohodek nižjih dohodkovnih skupin v EU se je povečal.

Kar 90 %:

največja razlika v mediani dohodka med mesti in podeželjem v EU

Dohodki v mestih so običajno višji kot na podeželju. Najopaznejše razlike so v Romuniji in Bolgariji, kjer je mediana dohodka v mestih višja za približno 90 % oziroma 60 %. Kljub temu je verjetnost dohodkovne revščine in resne materialne prikrajšanosti v večini zahodnih držav članic večja v mestih kot na podeželju.

Dohodki v mestih običajno presegajo tiste na podeželju.

Nekatere skupine prebivalstva (zlasti invalidi, osebe z migrantskim ozadjem in etnične manjšine) so bolj ranljive kot druge, kar zadeva dostop do izobraževanja, storitev in trga dela. To se kaže v slabših rezultatih na področju zaposlovanja, manjši blaginji ter večjem tveganju revščine in socialne izključenosti. Na primer, leta 2016 je bilo v EU zaposlenih 48,1 % invalidov v primerjavi s 73,9 % neinvalidnih oseb. Evropski steber socialnih pravic določa načela, ki naj bi tem skupinam zagotavljala pravice in usmerjala s tem povezane ukrepe politik na ravni EU in držav članic.

Dostop ranljivih skupin do izobraževanja, storitev in trga dela ostaja izziv.

Število ljudi, ki živijo pod pragom tveganja revščine in socialne izključenosti, se je zmanjšalo pod najnižjo predkrizno raven iz leta 2008 ...

4,2 milijona manj ljudi,

Pod pragom tveganja revščine ali socialne izključenosti, v letu 2017 v primerjavi z letom 2008

Število ljudi, „ki živijo pod pragom tveganja revščine ali socialne izključenosti“, se počasi zmanjšuje na raven, ki je nižja kot pred krizo. Do leta 2017 je živelo pod pragom tveganja revščine in socialne izključenosti 4,2 milijona manj ljudi kot na najnižji ravni iz leta 2008 v EU-

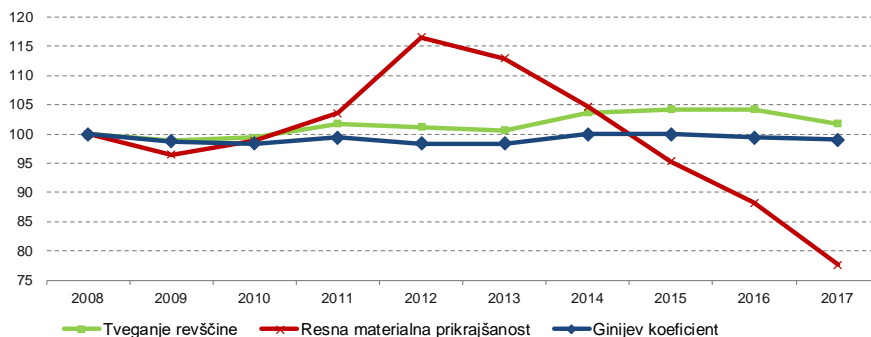
27 (Hrvaška, ki se je priključila po določitvi cilja, ni vključena). Zaradi tega zmanjšanja se je stopnja tveganja revščine ali socialne izključenosti, s 23,7 % v predkriznem letu 2008 oziroma 24,8 % na vrhuncu leta 2012 zmanjšala na 22,4 % v letu 2017. Zmanjšale so se vse tri komponente kazalnika tveganja revščine ali socialne izključenosti: ljudje, ki živijo pod pragom revščine, ljudje, ki trpijo zaradi resne materialne prikrajšanosti, in tisti, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko intenzivnostjo dela.

Resna materialna prikrajšanost se od leta 2012 nenehno zmanjšuje, kar kaže na izboljšanje življenjskega standarda. V letu 2017 je prizadela 4,7 milijona manj ljudi kot v letu 2016. Delež ljudi, ki živijo pod pragom tveganja revščine, se je v letu 2017 zmanjšal s 17,3 % na 16,9 %, potem ko je med letoma 2014 in 2016 na splošno ostal nespremenjen. Delež ljudi, ki živijo v gospodinjstvih z zelo nizko intenzivnostjo dela, se je z 10,5 % v letu 2016 zmanjšal na 9,5 % v letu 2017, tj. za približno 3,8 milijona ljudi.

... hkrati pa so se zmanjšale tudi absolutna revščina, relativna revščina in nizka intenzivnost dela.

Življenjski standard se je izboljšal kljub vztrajni revščini in neenakosti

Prag revščine (v realnem smislu), stopnja tveganja revščine, Ginijev koeficient razpoložljivega dohodka, stopnja resne materialne prikrajšanosti (kumulativne spremembe – indeks 2008 = 100), EU. Vir: Eurostat, EU SILC, izračuni GD EMPL (glej poglavje 1).

Izbrani makroekonomski kazalniki, kazalniki trga dela in socialni kazalniki za EU-28

	2008	2013	2017	2018
Realni BDP (letna rast)	0,5	0,3	2,5	2,0
Zaposlenost				
letna rast	1,0	-0,3	1,6	1,3
število zaposlenih (v tisočih)	231 181	224 442	235 898	239 040
Stopnja zaposlenosti (skupaj, 20–64let)	70,2	68,4	72,2	73,2
stopnja (moški, 20–64let)	77,8	74,3	78,0	79,0
stopnja (ženske, 20–64let)	62,7	62,6	66,5	67,4
Produktivnost dela (letna rast)				
na zaposlenega	-0,5	0,6	0,9	0,6
na uro dela	-0,3	1,0	1,3	0,8
Brezposelnost				
stopnja (skupaj, 15–74let)	7,0	10,9	7,6	6,8
stopnja (moški, 15–74let)	6,6	10,8	7,4	6,6
stopnja (ženske, 15–74let)	7,5	10,9	7,9	7,1
stopnja (mladi, 15–24let)	15,9	23,8	16,8	15,2
stopnja dolgotrajne brezposelnosti	2,6	5,1	3,4	2,9
stopnja zelo dolgotrajne brezposelnosti	1,5	2,9	2,1	1,8
število brezposelnih (v tisočih)	16 768	26 334	18 774	16 887
Realni bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev na prebivalca (2008 = 100)	100,0	97,9	103,5	105,3
Stopnja tveganja revščine ali izključenosti	23,7	24,6	22,4	
Neenakost				
Razmerje kvintilnih razredov S80/S20	5,0	5,0	5,1	
Ginijev koeficient razpoložljivega dohodka	31,0	30,5	30,7	

Vir: Eurostat (nacionalni računi, anketa o delovni sili, SILC).

Opomba: EU-27 za stopnjo tveganja revščine ali izključenosti, S80/20 in Ginijev koeficient v letu 2008.

2. TRAJNOSTNA RAST IN RAZVOJ V EU: POJMI, OPREDELITVE IN IZZIVI

Trajnostni razvoj je opredeljen kot „razvoj, ki je skladen s potrebami sedanosti in ne ogroža zmožnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij“. To je bila vizija, na kateri je temeljila lisbonska strategija iz junija 2000. Nadalje je bila razvita v strategiji Evropa 2020, ki vključuje ambiciozne cilje na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju. Leta 2015 so Združeni narodi sprejeli resolucijo o agendi za trajnostni razvoj do leta 2030, s katero je bila določena celovita globalna agenda za trajnostni razvoj, ki enakopravno zajema njegove socialne, gospodarske, okoljske in upravljalvske razsežnosti.

EU podpira cilje trajnostnega razvoja na ravni EU in svetovni ravni.

Glavnih pet skrbi

Evropejcev je povezanih s socialno-ekonomskimi in okoljskimi vprašanji

Pogodba o EU vključuje trajnostni razvoj v njegovi gospodarski, socialni in okoljski razsežnosti kot temeljni cilj Unije ter obravnava vključujočo rast kot sestavni del trajnostnosti. Socialna razsežnost zajema spodbujanje zaposlovanja, dobrih delovnih pogojev

Gospodarska, socialna in okoljska razsežnost trajnostnosti so zasidrane v pravo EU, Evropejci pa jih sprejemajo.

in blaginje, izboljšanje in uskladitev življenjskih in delovnih standardov, boj proti socialni izključenosti in diskriminaciji, socialno pravičnost, razvoj človeškega kapitala, enakost spolov in socialni dialog. Raziskave Eurobarometer kažejo, da so vse tri razsežnosti trajnostnega razvoja visoko na seznamu skrbi evropskih državljanov. Glede na najnovejšo raziskavo Eurobarometer iz jeseni 2018 so med petimi glavnimi skrbmi državljanov EU „zanje osebno“ socialno-ekonomska in okoljska vprašanja: naraščanje cen (32 %), zdravje in socialna varnost (17 %), pokojnine (16 %), finančni položaj njihovega gospodinjstva (13 %), pa tudi obdavčitev, izobraževanje, okolje ter podnebna in energetska vprašanja (vsa po 10 %).

Kar zadeva socialni napredek, se EU v mednarodnih primerjavah uvršča zelo dobro, kar potrjujejo indeksi, oblikovani za spremljanje napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja in Agende 2030. Kljub temu se dosednji dosežki in izzivi med državami članicami močno razlikujejo. Poleg tega bi lahko trajnostnost teh dosežkov ogrozili izzivi, ki jih povzročajo megatrendi staranja, digitalizacije, globalizacije in podnebnih sprememb.

Manj kot 2 delavca

na osebo, starejšo od 65 let,
do leta 2060, v primerjavi z
več kot 3 danes

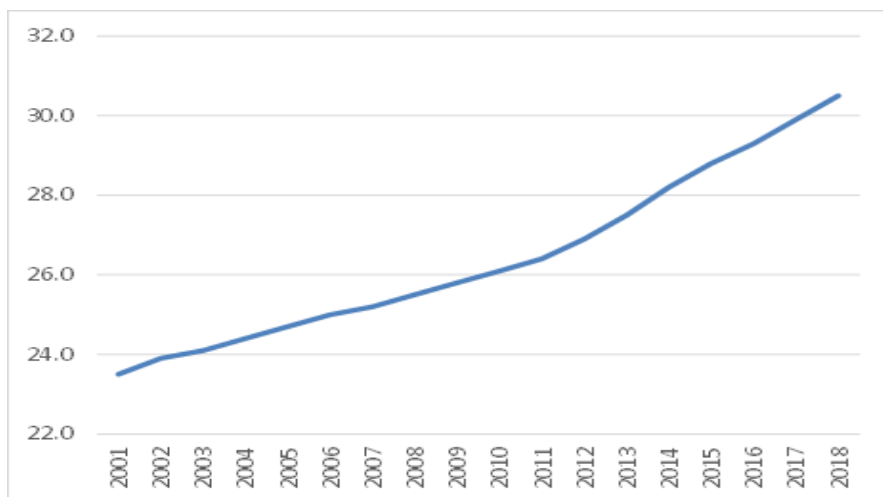
Zaradi demografskih sprememb se večja število starejših ljudi in krči število delovno sposobnega prebivalstva: do leta 2060 naj bi se število ljudi, starejših od 65 let, povečalo s 30,5 na 51,6 na 100 delovno sposobnih ljudi (15–64 let). To pomeni, da bo

gospodarska rast trajnostna samo, če bo vse bolj temeljila na rasti produktivnosti in njeni širši porazdelitvi. Poleg tega sta ogroženi medgeneracijska pravičnost in finančna vzdržnost socialne države. Digitalizacija je odprla pot novim oblikam ureditve dela, vključno s platformnim delom, in vse večji avtomatizaciji dela. Prinaša tudi velik potencial za ustvarjanje delovnih mest, zlasti v inovativnih, visoko produktivnih podjetjih in za dobro izobražene, visoko usposobljene ljudi. Pravni okvir in sistemi socialne zaščite se morajo razviti, da bi bolje zajeli te nove oblike dela.

Med izzive socialne trajnostnosti spadajo še vedno velike razlike znotraj držav članic in vztrajne neenakosti, ki so se pojavile z gospodarsko krizo ter so posledica segmentacije trga dela in polarizacije znanja in spretnosti ter dohodka. V nekaterih primerih se vzorci konvergence regij razlikujejo od vzorcev konvergence držav članic. Na primer, medtem ko je med državami članicami obstajala konvergenca stopnje zaposlenosti v obdobju 2004–2016, je prihajao na regionalni ravni do vedno večjih razlik. Omejevanje geografskih razlik je odvisno od zmožnosti nacionalnih in podnacionalnih ozemelj, da zagotovijo navzgor usmerjeno konvergenco in enak dostop do storitev na različnih območjih. Za odpravo razlik je potrebna kombinacija politik, ki ljudem in krajem pomagajo pri prehodu na nove načine proizvodnje in dela, hkrati pa spoštujejo lokalne posebnosti. Taka kombinacija politik vključuje podporo iz strukturnih in investicijskih skladov EU, zlasti Evropskega socialnega sklada, ter lahko ima koristi od vse večjega namenjanja pozornosti ukrepanju EU na področju industrijske konkurenčnosti in inovacij.

Vse večje je število ljudi, ki so dosegli upokojitveno starost, glede na število delovno sposobnih ljudi

Razmerje odvisnosti starejših (prebivalstva, starega 65 let ali več, glede na prebivalstvo, staro od 15 do 64 let), EU-28. Vir: Eurostat [demo-pjanind] (glej poglavje 2).

Čeprav se EU v mednarodnih primerjavah uvršča visoko, je potreben nadaljnji napredek pri oblikovanju trajnostne socialne Evrope ...

... ki spodbuja rast produktivnosti in njeno širšo porazdelitev v vse bolj digitaliziranem gospodarstvu ...

... ter enake možnosti, tudi tam, kjer poteka zahteven industrijski prehod, s podporo sredstev EU in njenimi orodji industrijske politike.

Z analizo glavnih komponent so bile opredeljene štiri glavne komponente (dejavniki), ki se medsebojno krepijo in povezujejo različne razsežnosti trajnostnosti. Na njih temeljijo štiri glavna poglavja tega poročila. Prva komponenta združuje dejavnike, ki prispevajo k pozitivnemu ciklu trajnostnega razvoja, saj spodbujajo produktivnost in učinkovitost s politikami, osredotočenimi na človeški kapital (znanja in spretnosti ter socialno varstvo na splošno) in institucije (delujoča kolektivna pogajanja in zaupanje v delo vladnih institucij). Drugi dejavnik se nanaša na učinkovitost trga dela kot osnovni pogoj za trajnostni razvoj. Razkriva strukturne pomanjkljivosti na proizvodnih trgih in trgih dela, ki slabijo trajnostni razvoj ter s tem konkurenčnost, zvišanja plač in zaposlitvene možnosti. Tretji dejavnik izraža ugodne socialne razmere, povezan pa je z učinkovitostjo socialne države pri zniževanju stopenj revščine in zmanjševanju neenakosti. Četrty dejavnik pa predstavlja omejitve za rast, ki so morda povezane z visokimi davčnimi obremenitvami dela.

Usposobljena delovna sila, produktivnost dela, učinkoviti trgi dela, zaupanje v institucije in učinkovito socialno varstvo so ključne sestavine trajnostnega razvoja.

Analiza po skupinah kaže precejšnje izzive na področju trajnostnosti in vztrajne strukturne težave na področju trga dela na jugu Evrope, z veliko brezposelnostjo, majhno uspešnostjo ranljivih skupin na trgu dela in majhno pogajalsko močjo zaposlenih. Po drugi strani pa za večino severozahodnih držav članic velja, da imajo trdne temelje za trajnostnost: naložbe v znanja in spretnosti, ki podpirajo večjo produktivnost, okrepljene z učinkovitimi in zaupanja vrednimi institucijami. Te države tudi več vlagajo v socialno varstvo in izkazujejo večjo učinkovitost pri rabi naravnih virov. Vzhodne države članice dohitevajo druge članice v BDP na prebivalca in produktivnosti delovne sile, čeprav je njihova tradicija socialnega dialoga manj razvita, zaupanje v njihove institucije ostaja manjše in pogosto zaostajajo pri izvajanju politik na področju znanj in spretnosti ter okolja.

Niso vse države članice na poti trajnostnega razvoja.

3. GOSPODARSKI IN SOCIALNI TEMELJI: OD PRODUKTIVNOSTI DO PRAVIČNE IN TRAJNOSTNE RASTI

19-odstotna rast skupne faktorske produktivnosti v EU od leta 1995 v primerjavi s 24-odstotno v ZDA

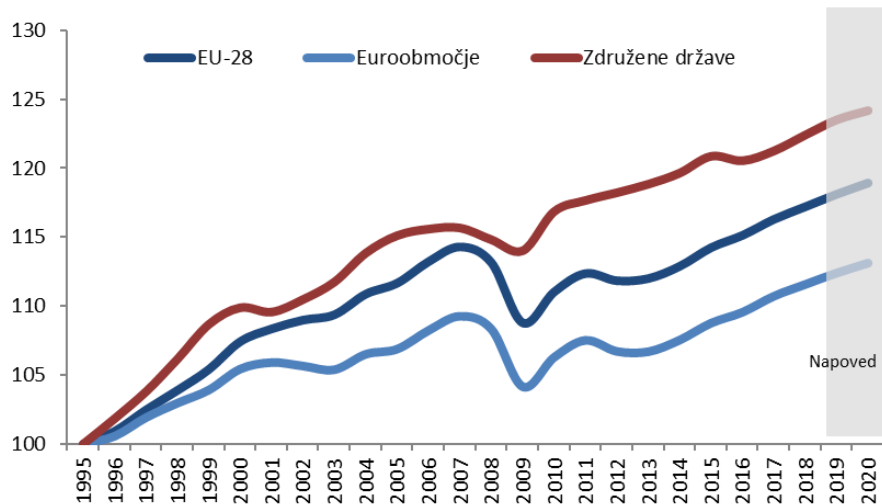
Zaradi omejitev človeških virov, ki so posledica demografskega staranja, in pomanjkanja naravnih virov mora rast v EU vse bolj temeljiti na spreminjanju načinov proizvodnje in potrošnje ter na učinkovitejši uporabi obstoječih virov. Eden od trajnih izzivov Evrope je povezan s skupno faktorsko produktivnostjo (SFP), s

Počasna rast skupne faktorske produktivnosti in njena vse večja razpršenost sta eden od glavnih izzivov EU na področju trajnostnosti.

katero se meri tisti del gospodarske rasti, ki ni posledica povečanja proizvodnih dejavnikov, temveč večje učinkovitosti v proizvodnji. SFP je pomemben kazalnik trajnostnosti rasti. Rast SFP v EU je v primerjavi z drugimi večjimi gospodarstvi majhna. Med letoma 1995 in 2020 (kar vključuje napovedi za leti 2019 in 2020) naj bi se po ocenah v EU povečala za 19 % v primerjavi s 24 % v ZDA. Obstajajo precejšnje razlike v SFP med državami članicami in znotraj njih ter med panogami in različno velikimi podjetji. Ravni SFP v vzhodnoevropskih državah se približujejo povprečju EU, čeprav z nizkih ravni.

Skupna faktorska produktivnost (SFP) v EU se povečuje počasneje kot pred krizo

SFP med letoma 1995 in 2020, 1995 = 100. Vir: Podatkovna zbirka AMECO služb Komisije (glej poglavje 3).

Zmogljivost regije za inovacije in raven izobrazbe njene delovne sile povečujeta skupno faktorsko produktivnost in učinkovitost. Bolj kot je regija oddaljena od tako imenovane „tehnološke meje“, večja je običajno njena rast SFP in zato hitrejša njena konvergenca. Hkrati je potencial rasti SFP regije odvisen od njene sposobnosti sprejemanja novih tehnologij iz naprednih regij, ki so „merilo na področju tehnologije“, to pa je odvisno od znanja in spretnosti delovne sile. Bolje kot so delavci neke regije izobraženi ter večji kot so odhodki regije za raziskave in razvoj, močnejša je njena sposobnost sprejemanja novih tehnologij. Učinkovite vladne institucije ter zaupanje državljanov in podjetij v te institucije imajo prav tako ključno vlogo pri povečevanju produktivnosti.

Inovacije, ki temeljijo na raziskavah in razvoju, človeškem kapitalu in učinkovitih institucijah, zvišujejo SFP v evropskih regijah ...

Analiza na ravni podjetij kaže, da podjetja z veliko SFP običajno vlagajo v visokokakovostni, inovativni kapital, ne pa zgolj povečujejo prejobstoječi osnovni kapital. Ker tako postajajo konkurenčnejša, ustvarjajo več delovnih mest in svojim delavcem izplačujejo dodatek za produktivnost, tako da učinkovitost pri proizvodnji spremljajo višje plače. Prav tako imajo izvozna podjetja običajno večjo SFP, predvsem ker so zaradi izpostavljenosti svetovni konkurenci prisiljena postati učinkovitejša.

... pa tudi v podjetjih, kar v obliki višjih plač dodatno koristi tudi delavcem.

Učinkoviti trgi dela, inovativni kapital, enake možnosti in dobro delovno okolje spodbujajo SFP

Pomanjkljivosti trga dela bremenijo potencial rasti gospodarstev. Med take primere spadajo ovire za vstop nekaterih delavcev na trg dela, neenakomerna zaščita delovnih mest ali majhna pogajalska moč nekaterih skupin delavcev v primerjavi z

Omejevanje dostopa ljudi do pomembnih virov in enakih možnosti zavira potencial za rast.

drugimi. To kaže, kako pomembne so enake možnosti na trgu dela. S segmentacijo trga dela zaradi diskriminacije ali izključenosti iz možnosti za zaposlitev ali usposabljanje se izkrivlja določanje plač, kar posledično vodi do neoptimalne uporabe delovne sile, s čimer se lahko zmanjšuje potencial za rast.

Glede na evropsko raziskavo o delovnih pogojih po mnenju vodstvenih delavcev rast produktivnosti spodbujajo dobro delovno okolje, večja samostojnost delavcev in njihov reden dostop do usposabljanja, med drugim zaradi boljše motiviranosti in manjše bolniške odsotnosti, večjega privabljanja usposobljenih delavcev in višjih stopenj zadržanja zaposlenih. Po navedbah vodstvenih delavcev imajo podjetja, ki ustvarjajo nove izdelke ali uvajajo nove proizvodne procese, prav tako večjo produktivnost.

Produktivnost je večja v podjetjih z dobrim delovnim okoljem in priložnostmi za usposabljanje.

Politike in instrumenti EU imajo ključno vlogo: Evropski socialni sklad lahko pomaga povečati produktivnost, zlasti v manj razvitih regijah.

BDP: +1 %

dolgoročno v manj razvitih regijah z ESS+ 2021–2027

Instrumenti in politike EU imajo ključno vlogo pri spodbujanju konkurenčnosti in povečevanju produktivnosti. Okvirna simulacija pokaže, da ima kohezijska politika EU dolgotrajen pozitiven vpliv na gospodarstvo. V simulaciji je kot primer uporabljen Evropski socialni

sklad (ESS). ESS prispeva zlasti k izboljšanju zaposljivosti delavcev s socialnimi naložbami in usposabljanjem. Komisija je za obdobje 2021–2027 predlagala skupno porabo sredstev iz ESS+ v vrednosti 101,2 milijarde EUR. Simulacija pokaže, da naj bi naložbe s podporo iz ESS+ vplivale na gospodarstvo držav prejemnic, ta vpliv pa bo trajal precej dlje kot do leta 2027, ki je zadnje leto programa. Še posebno močan pozitiven vpliv se pričakuje v manj razvitih regijah EU, tj. v regijah, kjer BDP na prebivalca znaša manj kot 75 % povprečja EU. V navedenih regijah bi se lahko produktivnost dela z naložbami s podporo iz ESS+ povečala za 0,7 %, BDP pa dolgoročno za 1 % v primerjavi s scenarijem, ki ne vključuje teh naložb.

Politike lahko bistveno prispevajo k izboljšanju produktivnosti EU. Simulacije z modeli potrjujejo pozitivni dolgoročni makroekonomski vpliv zlasti državne podpore podjetjem za usposabljanje, katere namen je delavce spodbujati k pogostejši udeležbi na usposabljanjih. Viri financiranja podpore za usposabljanje so lahko različni ter vključujejo javno, zasebno in deljeno financiranje. To je pomembno zlasti zaradi vpliva na zaposlovanje, BDP in delež plač. Z

S subvencijami za usposabljanje se lahko poveča produktivnost, zlasti če so namenjene tistim, ki jih najbolj potrebujejo, hkrati pa se spodbujajo inovacije in naložbe v odličnost.

Z javno podporo za usposabljanje in dokvalifikacijo se povečujeta produktivnost in BDP

usposabljanjem se povečujejo produktivnost delavcev ter posledično povpraševanje po delovni sili in plače. Vpliv takih ukrepov je odvisen tudi od njihovih ciljnih skupin. Za zvišanje splošne ravni usposobljenosti je potrebna kombinacija podpore za

usposabljanje posebej za nizkokvalificirane delavce in spodbud za njihovo dokvalifikacijo z nadaljnjim izobraževanjem. Posledično zvišanje povprečne ravni usposobljenosti bi prispevalo k izboljšanju trajnostnosti, saj bi okrepilo potencial gospodarstva za inovacije in prerazporeditev delovne sile, hkrati pa bi se izboljšala zaposljivost tistih, ki najbolj potrebujejo podporo.

4. VLAGANJE V LJUDI IN SOCIALNO TRAJNOSTNOST: KRATKOROČNI STROŠKI IN DOLGOROČNE KORISTI

Izboljšanje znanj, spretnosti in kvalifikacij delovne sile v EU ter krepitev njenega potenciala za inovacije sta le dve od več področij, na katerih so potrebne naložbe za podporo trajnostnosti. Ob upoštevanju pomembnih demografskih in tehnoloških sprememb obstaja široko soglasje, da je treba vlagati v ljudi. S takimi „socialnimi naložbami“ se izboljšuje blaginja posameznikov ter preprečujejo in zmanjšujejo socialna tveganja, saj državljanom omogočajo, da pridobijo nova znanja in spretnosti ter postanejo ali ostanejo aktivni na trgu dela, ter jim zagotavljajo podporo pri ključnih življenjskih prehodih. To poglavje je osredotočeno na izbrana področja, povezana s takimi prehodi, zlasti na otroško varstvo in dolgotrajno oskrbo, izobraževanje, usposabljanje, znanja in spretnosti ter stanovanja.

Socialne naložbe pomagajo ljudem uresničiti njihov potencial in jih podpirajo pri ključnih življenjskih prehodih.

Donosnost socialnih naložb je večja v zgodnjih življenjskih obdobjih

Pričakovana donosnost socialnih naložb in stopnja donosnosti, po življenjskih obdobjih. Vir: J. Kvist (2014). *A framework for social investment strategies: Integrating generational, life course and gender perspectives in the EU social investment strategy* (Okvir za strategije na področju socialnih naložb: vključevanje generacijskega vidika, vidika različnih življenjskih obdobjih in

vidika spola v strategijo EU na področju socialnih naložb). *Comparative European Politics*, 13(1), 131–149 (glej poglavje 4).

Vlaganje v otroke in družine ter spodbujanje enakih možnosti poteka v različnih oblikah, vključno s cenovno dostopno in visokokakovostno vzgojo in izobraževanjem v zgodnjem otroštvu ter dolgotrajno oskrbo. Z dohodkovno podporo v obliki socialnih transferjev se zlasti lahko pomaga odpravljati prikrajšanost, ki je posledica neenakih možnosti med otroki, pa tudi na primer pomanjkanja dostopa do osnovnih storitev na odročnih ali podeželskih območjih ali revščine starejših.

Vlaganje v otroško varstvo, dolgotrajno oskrbo in dostop do osnovnih storitev pomaga odpravljati prikrajšanost.

Več kot 20 ur na teden
je največja razlika v intenzivnosti uporabe otroškega varstva med državami članicami

Med letoma 2008 in 2016 so se izdatki družinske politike na otroka povečali v večini držav članic. Uporaba formalnega otroškega varstva se je v EU močno povečala, čeprav obstajajo možnosti za nadaljnje izboljšave. Polovica držav članic še ni dosegla

Intenzivnost uporabe otroškega varstva je med državami članicami zelo različna.

barcelonskih ciljev v zvezi s formalnim otroškim varstvom, ki sta bila določena leta 2002, tj. do leta 2010 zagotoviti varstvo za najmanj 90 % otrok med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo ter najmanj 33 % otrok, mlajših od treh let. Povprečno število ur formalnega otroškega varstva na teden se je med državami članicami v letu 2017 razlikovalo za več kot 20 ur.

Več kot 14 odstotnih točk
znaša razlika v stopnji zaposlenosti med materami in drugimi ženskami v EU

Razpoložljivost cenovno dostopnega in kakovostnega otroškega varstva je za starše pomembna, saj jih spodbuja ali jim omogoča, da delajo. Dokazano je, da ima varstvo otrok ključno vlogo pri odločitvah mater in gospodinjstev za vstop na trg dela: v letu 2017 je bila stopnja

Dostop do otroškega varstva staršem omogoča, da delajo.

zaposlenosti žensk z otroki, stari šest let ali manj, v EU 64,6-odstotna, med ženskami brez otrok pa 79-odstotna. Različne ravni zaposlenosti mater v EU je mogoče pojasniti predvsem z razpoložljivostjo in cenovno dostopnostjo storitev otroškega varstva. Večja kot je uporaba formalnega otroškega varstva za otroke, mlajše od treh let, večja je zaposlenost žensk. Švedska in Češka sta jasna primera te povezave na nasprotnih koncih spektra. Na Švedskem visoko stopnjo zaposlenosti mater (82,8 %) spremlja visoka uporaba storitev otroškega varstva (52,6 %), medtem ko ima Češka zelo nizko stopnjo zaposlenosti mater (45,1 %) in tudi zelo nizko stopnjo uporabe otroškega varstva (6,5 %).

Družine z višjimi dohodki uporabljajo otroško varstvo

v povprečju več kot dvakrat pogosteje kot tiste z nižjimi

Otroško varstvo ne vpliva ugodno samo na zaposlenost mater. Storitve formalnega otroškega varstva otrokom zagotavljajo spodbudno okolje, v katerem lahko pridobijo nova znanja in spretnosti, ki jih lahko unovčijo pozneje v življenju in s katerimi se lahko zmanjšajo neenakosti ob vstopu v šolo. Pomembno je, da so te storitve zagotovljene za vse socialne skupine, zlasti za najranljivejše. Vendar družine z nižjimi dohodki uporabljajo storitve otroškega varstva redkeje kot tiste z višjimi, glavni razlog za to pa je, da si jih ne morejo privoščiti. Na ravni EU povprečna uporaba otroškega varstva med družinami v najnižjem kvintilu porazdelitve dohodka znaša 18,3 % otrok, starih tri leta ali manj, medtem ko povprečna uporaba med družinami v najvišjem kvintilu znaša 42,5 % (merjeno v ekvivalentih polnega delovnega časa 30 ur na teden za vsakega vpisanega otroka).

Družine z nižjimi dohodki običajno redkeje uporabljajo otroško varstvo.

Javnofinančni odhodki za dolgotrajno oskrbo se bodo povečali

z 1,6 % BDP leta 2016 na 2,7 % leta 2070

Zaradi staranja prebivalstva naj bi se javnofinančni odhodki za dolgotrajno oskrbo v prihodnjih desetletjih znatno povečali (z 1,6 % BDP v letu 2016 na 2,7 % v letu 2070). Z zagotavljanjem visokokakovostne in cenovno dostopne dolgotrajne oskrbe ter ureditvami za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja (kot sta prožna ureditev dela in dopust za oskrbo) se lahko razbremenijo ljudje z obveznostmi oskrbe, kar pozitivno vpliva na njihovo zaposlitev.

Staranje prebivalstva bo vplivalo na javnofinančne odhodke za dolgotrajno oskrbo.

V evropskem socialnem modelu se znanja in spretnosti že od nekdaj štejejo za eno od glavnih orodij za izboljšanje udeležbe na trgu dela ter povečanje produktivnosti in konkurenčnosti. Delovna sila s sodobnim naborom znanj in spretnosti je ključna za trajnostni razvoj in rast.

Znanja in spretnosti so ključni za udeležbo na trgu dela in prihodnjo rast.

Pri ljudeh s terciarno izobrazbo je za 45 % večja verjetnost,

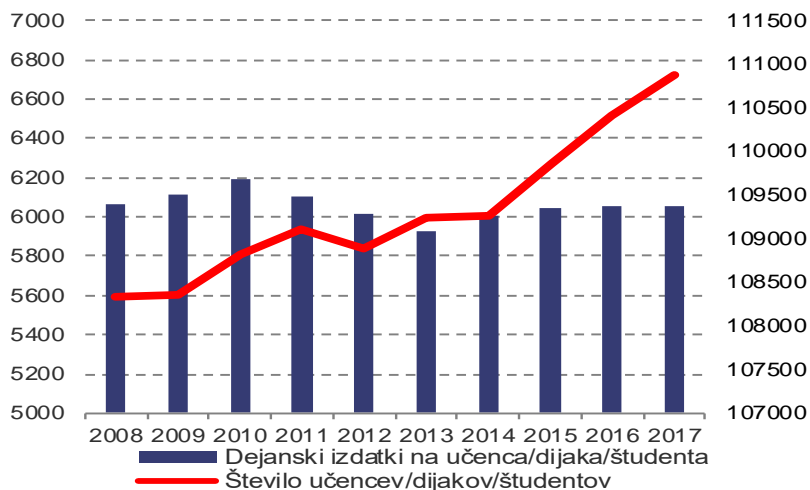
da imajo zaposlitev

Vlade EU financirajo več kot 80 % izdatkov za izobraževanje. Nominalne naložbe v sisteme izobraževanja in usposabljanja so se v zadnjem desetletju povečale, čeprav manj kot BDP. Dejanski izdatki za izobraževanje na učenca/dijaka/študenta so v EU na splošno ostali razmeroma stabilni, v nekaterih državah članicah pa so se zmanjšali, zlasti na Irskem, v Grčiji in Združenem kraljestvu. Vlaganje v izobraževanje ima več pozitivnih učinkov na številna področja. Višje kvalifikacije so povezane z višjimi stopnjami zaposlenosti in višjimi plačami (+16 % za ljudi s srednješolsko izobrazbo, +45 % za tiste s terciarno izobrazbo) ter boljšim zdravstvenim stanjem posameznika. Koristi za družbo vključujejo večje prihodke od davkov in prispevke za socialno varnost, manjše socialne izdatke in več aktivnih državljanov. Ker obstaja korelacija med pridobljeno terciarno izobrazbo staršev in otrok, obstaja tveganje nakopičene prednosti (tako imenovani Matejev učinek), tj. javnofinančnih odhodkov za izobraževanje, od katerih imajo na koncu več koristi družine, ki že imajo dobro raven izobrazbe, kot tiste, ki je nimajo.

Višje kvalifikacije imajo pomembne koristi za posameznike in družbo, vendar izdatki za izobraževanje zaostajajo.

Čeprav se število učencev/dijakov/študentov postopoma povečuje, so dejanski izdatki na učenca/dijaka/študenta približno na istih ravneh kot pred krizo

Gibanje števila učencev/dijakov/študentov in dejanskih izdatkov v izobraževanju na učenca/dijaka/študenta v obdobju 2008–2017; število učencev/dijakov/študentov (v tisočih) na desni in dejanski povprečni izdatki (v EUR) na učenca/dijaka/študenta na levi. Vir: Izračuni GD EMPL na podlagi podatkov Eurostata (glej poglavje 4).

Z delovnimi izkušnjami med izobraževanjem v okviru učnega načrta se povečujejo možnosti za poznejšo zaposlitve. Evropejci s plačanimi delovnimi izkušnjami med izobraževanjem so imeli za približno 9 % večjo verjetnost, da bodo delali, v primerjavi s tistimi, ki niso imeli takih izkušenj. Poklicne poti na srednješolski ravni so prav tako povezane z višjo stopnjo zaposlenosti. Ti učinki veljajo za vse skupine, čeprav imajo na splošno večjo verjetnost zaposlitve (za do 6 %) mobilni državljani EU, manjšo (za do 11 %) pa ljudje z migrantskim ozadjem, rojeni zunaj EU.

Z delovnimi izkušnjami in poklicnim izobraževanjem se izboljšujejo možnosti za zaposlitve.

Izobraževanje in usposabljanje odraslih se v EU povečujeta, temeljita pa na neformalnem usposabljanju. To je najverjetneje posledica večje prilagodljivosti neformalnega usposabljanja, nižjih stroškov ter omejene prenosljivosti znanja in spretnosti, pridobljenih s takim usposabljanjem: zaradi vseh teh značilnosti je privlačno za delodajalce, ki ga financirajo.

Izobraževanje odraslih in neformalno usposabljanje se povečujeta.

Stanovanjski sektor in stanovanjska politika se razlikujeta od podpornih socialnih politik, s katerimi se neposredno vpliva na ljudi. Dostop do cenovno dostopnih in primernih stanovanj, vključno s socialnimi stanovanji, je pomemben dejavnik, ki Evropejcem omogoča dostop do priložnosti za izobraževanje in usposabljanje ter vstop na trg dela in obstanek na njem, da lahko uresničijo svoj potencial ter se vključijo v življenje skupnosti in zadevne socialne mreže. Tako neposredno in posredno prispeva k pridobivanju znanj in spretnosti, večji produktivnosti, trajnostni rasti in socialni koheziji. Cenovno dostopna stanovanja so odločilni dejavnik pri dostopu do podpornih javnih storitev ter olajšujejo mobilnost in prehode na trgu dela. Neustrezne stanovanjske razmere imajo lahko škodljive dolgoročne učinke na zdravje in socialno vključevanje. Stanovanjske razmere se med državami članicami EU zelo razlikujejo, kar zadeva ključne značilnosti, kot so cenovna dostopnost, kakovost, lastniški status in povprečno trajanje bivanja v stanovanjski enoti.

Dostop do cenovno dostopnih stanovanj je ključen za dostop do izobraževanja in zaposlitve ter sodelovanje v družbi na splošno.

28 % najemnikov več kot 40 % svojega dohodka porabi za stanovanje

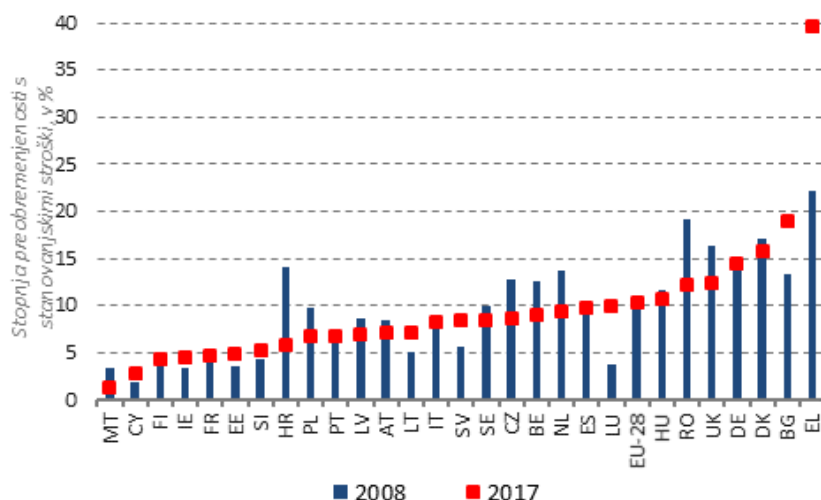
„Dnevni življenjski stroški“ so odvisni od stanovanjskih stroškov za glavno bivališče, ki vključujejo stroške doma (hipoteka ali najemnina) ter stroške komunalnih storitev in zavarovanja. Več kazalnikov kaže na pozitivne premike v EU od začetka gospodarskega okrevanja.

Čeprav so se v povprečju stanovanjski stroški v EU znižali, finančna preobremenjenost pa zmanjšala, je cenovna dostopnost stanovanj težava za najemnike in starše samohranilce, zlasti v mestih.

Stanovanjski stroški kot delež razpoložljivega dohodka so se v povprečju znižali z 22,7 % razpoložljivega dohodka v letu 2014 na 21,4 % v letu 2017. Delež gospodinjstev, ki poročajo veliko breme stanovanjskih stroškov se je z najvišje ravni, ki je leta 2013 znašala 38 % gospodinjstev, zmanjšalo na 31 % v letu 2017. Hkrati se je delež gospodinjstev, ki porabijo več kot dve petini dohodka za stanovanjske stroške, zmanjšal z 11,6 % na 10,4 % prebivalstva, čeprav se položaj med državami članicami razlikuje. Kljub tem pozitivnim trendom obstajajo posamezne skupine, ki se pogosteje srečujejo s težavami cenovne dostopnosti stanovanj: najemniki, samski ljudje, zlasti tisti z otroki in tisti, ki živijo v mestih.

Vsak deseti Evropejec porabi 40 % ali več dohodka gospodinjstva za stanovanjske stroške

Stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški, 2008–2017. Vir: Eurostat, EU-SILC (glej poglavje 4).

Huda stanovanjska prikrajšanost se zmanjšuje, zlasti v srednji in vzhodni Evropi. Vendar približno vsak sedmi Evropejec živi v stanovanju s streho, ki pušča, vlažnimi zidovi, tlemi ali temelji ali gnilimi okenskimi okvirji ali tlemi. S temi težavami se srečujejo predvsem najemniki, vključno s tistimi v socialnih stanovanjih. Lastniki s hipotekami so običajno najmanj ranljiva skupina tako v smislu cenovne dostopnosti kot tudi stanovanjske prikrajšanosti. Kljub nekaterim splošnim izboljšavam v cenovni dostopnosti in kakovosti stanovanj pa v številnih državah naraščajo skrajne oblike stanovanjske izključenosti, kot je brezdomstvo.

Huda stanovanjska prikrajšanost se v EU zmanjšuje, hkrati pa se v številnih državah članicah povečuje brezdomstvo.

Poleg vpliva na socialno kohezijo imajo stanovanja tudi pomembno vlogo pri spodbujanju trajnostne gospodarske rasti, omogočanju mobilnosti in učinkovitem razporejanju delovne sile. Stanovanjski sektor je pomemben tudi za okoljsko trajnostnost. Zaradi velikih razdalj med krajem prebivanja in delovnim mestom prihaja do negativnih okoljskih učinkov, stanovanjske zgradbe pa so odgovorne za četrtno skupne porabe energije v EU.

Stanovanja vplivajo na mobilnost delovne sile, rabo energije, onesnaževanje ter s tem tudi na gospodarsko in okoljsko trajnostnost.

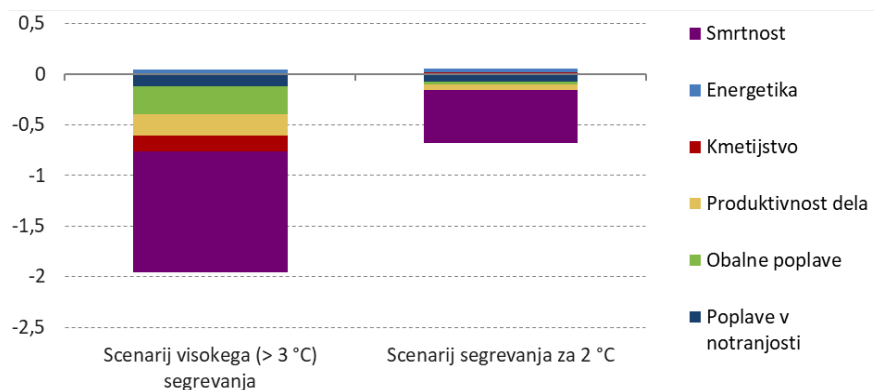
5. ZA BOLJ ZELENO PRIHODNOST: UČINKI PODNEBNIH SPREMENB NA ZAPOSLOVANJE TER NJHOVI SOCIALNI UČINKI

Okoljska trajnostnost je ena od glavnih razsežnosti trajnostnosti. Obstajajo številne sinergije med okoljsko trajnostnostjo in gospodarsko uspešnostjo, od vplivov vzorcev proizvodnje in potrošnje na zaposlenost, učinkov na kakovost delovnih mest ter zdravje in varnost na delovnem mestu do novih priložnosti za inovacije. Socialno-ekonomski stroški neukrepanja v zvezi z okoljskimi in podnebnimi vprašanji bi bili ogromni, saj bi to privedlo do pogostih skrajnih vremenskih dogodkov in naravnih nesreč, prav tako pa bi se BDP EU zmanjšal za do 2 %, BDP v južni Evropi pa dolgoročno za več kot 4 %. Za napredek pri doseganju trajnostne Evrope do leta 2030 in uresničitev ambiciozne vizije, opredeljene v sporočilu Komisije iz novembra 2018 z naslovom „Čist planet za vse“, je potrebna raznovrstna kombinacija politik. Potrebna je tudi pravočasna izvedba ukrepov na ravni EU, nacionalni in regionalni ravni na področju energetske in prometne, davčne, raziskovalne, industrijske in politike konkurence ter zaposlovalne in socialne politike. Tako kot socialne naložbe tudi podnebne naložbe prinašajo dolgoročne, večinoma univerzalne koristi, hkrati pa imajo kratkoročne in večinoma skoncentrirane stroške.

Napredek pri doseganju trajnostne Evrope do leta 2030 zahteva raznovrstno kombinacijo politik in ima številne koristi.

Izgube za blaginjo EU zaradi neukrepanja na področju podnebja po glavnih socialno-ekonomskih vplivih

% BDP. Vir: Evropska komisija, študije PESETA III, Skupno raziskovalno središče, Sevilla.

75 % delavcev v EU je zaposlenih v sektorjih, ki proizvedejo manj kot 10 % emisij CO₂

Ustvarjanje delovnih mest in vrednosti v gospodarstvu EU vse pogosteje poteka v gospodarskih sektorjih, ki imajo razmeroma nizke stopnje emisij ogljika in majhne vstopne količine surovin. Proizvodnja električne energije, promet, ekstraktivne industrije, kmetijstvo in proizvodnja skupaj proizvedejo skoraj

Nizkoogljični sektorji so na čelu strukturnih sprememb in ustvarjanja delovnih mest, vendar napredek ni samodejen.

90 % vseh emisij CO₂ po poslovnih sektorjih, vendar predstavljajo manj kot 25 % delovnih mest in bruto dodane vrednosti v EU. Ti sektorji morajo zmanjšati svoje emisije in pričakovanja v zvezi s tem se povečujejo. Raziskave in inovacije ter nove tehnologije lahko pomagajo izpolniti ta pričakovanja. Po drugi strani pa nizkoogljične industrije in storitveni sektorji proizvedejo manj kot 10 % vseh emisij CO₂, zaposlujejo pa več kot 70 % delovne sile v EU in so poleg tega sektorji z največjo rastjo zaposlenosti. Vendar napredek ni samodejen, saj so tudi storitveni sektorji vse bolj odvisni od električne energije. To pomeni, da so potrebne ciljno usmerjene politike za vodenje postopka razogljičenja.

1,2 milijona več delovnih mest je lahko le ena od koristi prehoda na zeleno gospodarstvo

Na splošno projekcije vplivov popolnega izvajanja Pariškega sporazuma⁽⁹⁾ kažejo, da bi se lahko s prehodom na nizkoogljično gospodarstvo BDP povečal za dodatnega 1,1 %, zaposlenost pa za 0,5 % v primerjavi s scenarijem, ki ne vključuje politik na področju podnebnih ukrepov. To poleg že pričakovanih 12 milijonov novih delovnih mest

Prehod na nizkoogljično gospodarstvo prispeva k rasti BDP in zaposlenosti ter zmanjšuje polarizacijo delovnih mest.

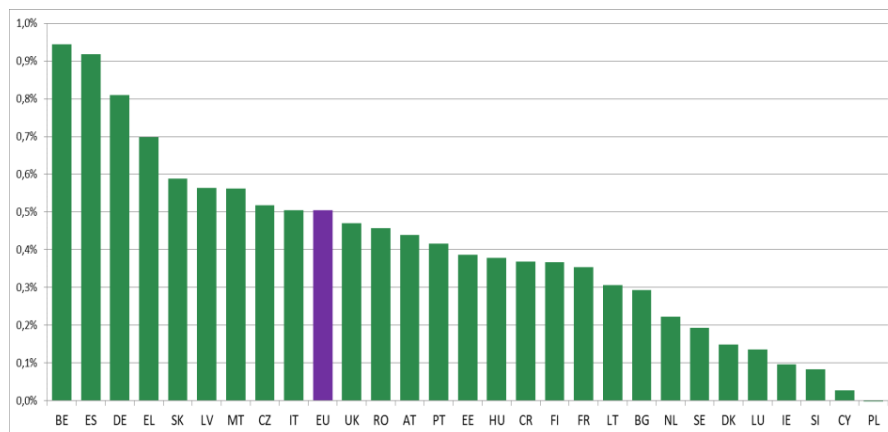
prinaša še dodatnega 1,2 milijona delovnih mest v EU do leta 2030. Ustvarjanje delovnih mest je napovedano predvsem v rastočih zelenih sektorjih (oz. sektorjih, ki so vse bolj zeleni), tako v industriji kot tudi v storitvah, med drugim v gradbeništvu, pri ravnanju z odpadki in trajnostnem financiranju. Pozitivni vpliv na BDP in zaposlenost je večinoma posledica naložb, potrebnih za doseg takega prehoda, skupaj z manjšimi izdatki za uvoz fosilnih goriv. Poleg tega bi se z nižjimi maloprodajnimi cenami, zlasti fotovoltaične sončne energije, povečali razpoložljivi dohodki, izdatki potrošnikov in posledično povpraševanje po (običajno delovno intenzivnih) potrošniških storitvah. S prehodom na nizkoogljično gospodarstvo bi se lahko tudi nekoliko zmanjšala trenutna polarizacija delovnih mest, ki je posledica avtomatizacije in digitalizacije, saj bi se ustvarjala delovna mesta na sredini porazdelitve plač ter znanj in spretnosti. Ti vplivi se sicer med sektorji in državami precej razlikujejo, vendar so na splošno pozitivni. Projekcije, izvedene za daljše obdobje (2050), potrjujejo podobno pozitiven vpliv na skupno zaposlenost,

⁽⁹⁾ Eurofound (2019), *Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement* (Prihodnost proizvodne industrije – scenarij energetske politike: posledice pariškega podnebnega sporazuma za zaposlenost), raziskovalno poročilo Eurofounda, februar 2019.

zlasti če se bodo prihodki iz ogljika porabili za davčno razbremenitev dela in uvedbo okoljskih dajatev.

Koristi podnebne ukrepanja za zaposlenost v državah članicah EU, 2030.

Vplivi na zaposlenost po državah, odklon od osnovne vrednosti v %, v letu 2030. Vir: Eurofound (2019), *Future of manufacturing – Energy scenario: Employment implications of the Paris Climate Agreement*, raziskovalno poročilo Eurofounda, februar 2019 (glej poglavje 5).

Prehod na nizkoogljično, krožno in podnebno nevtralno gospodarstvo ne bo avtomatično vključujoč, saj lahko vključuje precejšnje stroške in tveganja za posamezne sektorje. Potrebni ukrepi in reforme lahko pomembno vplivajo na ljudi in regije, vključno s precejšnjo prerazporeditvijo delovne sile med sektorji in poklici ter korenitimi spremembami prihodnjih zahtev po znanjih in spretnostih. Instrumenti EU, kot so ESS in Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji (ESPG) ter evropski socialni dialog, lahko prispevajo k pravičnemu prehodu, tako damed prehodom podprejo delavce in družine, ki so bili odvisni od dela v energetsko intenzivnih sektorjih, med drugim s prekvalifikacijo, posamezniku prilagojenim svetovanjem pri iskanju zaposlitve in potencialno z nadomestitvijo dohodka.

Vendar prehod na nizkoogljično gospodarstvo ni avtomatično vključujoč in prinaša tudi tveganja, vključno s prerazporeditvijo delovne sile.

Primerno ogrevanje, hlajenje, osvetlitev in energija za električne aparate so bistvenega pomena za zagotovitev dostojnega življenjskega standarda. Eno od tveganj, povezanih z razogljčenjem, je energetska revščina, ko si vse večji delež gospodinjstev ne more privoščiti ogrevanja ali drugih energetskih storitev zaradi kombinacije nizkih dohodkov, velikih izdatkov za energijo in slabe energetske učinkovitosti domov. Energetska revščina vpliva na zdravje, okolje in produktivnost. To kaže, kako pomembna so cenovno dostopna in kakovostna stanovanja, vključno s socialnimi stanovanji, za socialno pravičnost in sprejetost podnebnih ukrepov. Cene energije, ki so eden od ključnih dejavnikov energetske revščine, so se v zadnjih dveh desetletjih precej zvišale, s tem pa se je krepil finančni pritisk na gospodinjstva. Z dobro usmerjenimi socialnimi prejemki, socialnimi stanovanji in podporo pri računih za energijo, pa tudi z ukrepi energetske učinkovitosti je mogoče ublažiti energetska revščino. Na splošno je bilo v EU v zadnjem času nekaj pozitivnih premikov in nezmožnost zagotavljanja primerno toplega doma se je v povprečju znižala pod raven iz leta 2010. Vendar ne samo gospodinjstva z nizkimi dohodki, temveč tudi precejšen delež gospodinjstev s srednje visokimi dohodki v nekaterih državah članicah še vedno ne more primerno ogrevati svojega doma, zlasti v manjših mestih in na podeželju. Sveženj Čista energija za vse Evropejce prinaša nov in celosten poudarek na energetska revščini v okviru podnebne in energetske politike EU – obravnavana je v zakonodaji o trgu z električno energijo, zakonodajah o energetska učinkovitosti ter v nacionalnih energetskih in podnebnih načrtih. To predstavlja ključno komponento pri zagotavljanju pravičnega prehoda.

Še eno morebitno tveganje je energetska revščina, ki se je v EU zmanjšala, vendar v več državah članicah še vedno prizadene gospodinjstva z nizkimi in srednje visokimi dohodki.

Največje okoljsko zdravstveno tveganje v EU je onesnaževanje zraka, ki je vsako leto vzrok za približno 400 000 prezgodnjih smrti. Emisije glavnih onesnaževalcev zraka v EU so se zmanjšale, vendar še vedno presegajo zadevne smernice EU in Svetovne zdravstvene organizacije. Nekatere skupine so bolj kot druge ranljive za negativne učinke onesnaževanja zraka, vključno z otroki, starejšimi, osebami s predhodno obstoječimi zdravstvenimi težavami in osebami iz šibkejših socialno-ekonomskih okolij. O izpostavljenosti onesnaževanju in drugim okoljskim težavam poroča več prebivalcev mest kot tistih s podeželja. Zmanjševanje onesnaževanja zraka s podnebnimi ukrepi je priložnost za dvig javne in politične podpore politikam na področju podnebnih sprememb, saj so koristi zmanjšanja onesnaževanja zraka lokalne, vidne in kratkoročne v primerjavi z bolj abstraktnimi ukrepi blaženja podnebnih sprememb. S ciljno usmerjenimi ukrepi, vključno s tistimi v okviru ukrepov na področju podnebnih sprememb, bi bilo do leta 2050 mogoče preprečiti tretjino prezgodnjih smrti.

Onesnaževanje zraka je največje zdravstveno tveganje, povezano z okoljem, v EU, prizadene pa predvsem starejše, otroke in ljudi z nižjimi dohodki.

Nazadnje, z „ozelenitvijo“ vzorcev proizvodnje in potrošnje ter podpiranjem ustvarjanja zelenih delovnih mest se spodbujajo tudi priložnosti za podnebno ozaveščeno in vključujočo rast, ki koristi inovacijam in produktivnosti podjetij ter povečuje blaginjo ljudi. Okoljska obdavčitev, predvsem preusmeritev davčnega bremena z dela na porabo energije, odpadke in zlasti onesnaževanje, bi lahko pomagala ponotranjiti socialne in okoljske zunanje učinke, preprečiti vzpostavitev „onesnaževalskih oaz“ ter spodbuditi prerazporejanje virov in preusmerjanje svetovnih vrednostnih verig v nizko energetske intenzivno in nizkoogljično proizvodnjo.

Podnebni ukrepi ponujajo nove priložnosti za inovativne tehnologije in postopke ter s tem spodbujajo produktivnost podjetij.

6. TRAJNOSTNOST IN UPRAVLJANJE: VLOGA SOCIALNEGA DIALOGA

Socialni dialog ima pomembno vlogo pri spodbujanju trajnostnosti v vseh njenih razsežnostih, tj. gospodarski, socialni in okoljski. Glede na precejšnje izzive, povezane s pravičnim prehodom na zeleno gospodarstvo in trajnostno rast, je vključevanje socialnih partnerjev ključnega pomena, da se upoštevajo pomembne informacije in doseže soglasje o ukrepanju. Socialni dialog lahko zagotovi znatne izkušnje glede lajšanja sodelovanja in sinergij med ključnimi akterji. Socialni partnerji dejavno prispevajo k izvajanju evropskega stebra socialnih pravic in programov politik EU. Prispevajo tudi k napredku pri doseganju nekaterih ciljev trajnostnega razvoja, zlasti s (a) spodbujanjem enakosti pri delu in dobrih delovnih pogojev, (b) spodbujanjem vključenosti, (c) dogovarjanjem o ukrepih za okolju prijaznejše načine vodenja naših gospodarstev in (d) krepitvijo demokratičnih temeljev naših družb.

Socialni partnerji prispevajo k trajnostnemu razvoju s spodbujanjem dobrih in vključujočih delovnih mest ter večdeležniškega upravljanja.

Sindikalna gostota v državi članici z najnižjo stopnjo tveganja revščine zaposlenih je za 45 odstotnih točk višja kot v državi članici z najvišjo

Ključna načela socialnega dialoga, kot so pravičnost na delovnem mestu, zadovoljivi delovni pogoji in pravice delavcev, so v središču socialne in gospodarske razsežnosti trajnostnosti. Dokazi kažejo, da kolektivna pogajanja zmanjšujejo razpršenost plač, da je večja centralizacija pogajanj o plačah povezana z manjšo

Pogajanja o plačah so povezana s pozitivnimi socialnimi rezultati, vključno z manjšo dohodkovno neenakostjo.

dohodkovno neenakostjo in da je večja sindikalna gostota povezana z nižjimi stopnjami revščine zaposlenih. Zastopanost zaposlenih na splošno izboljšuje kakovost delovnega okolja. Na primer, pri zaposlenih, ki jih zastopa sindikat ali svet delavcev, je za 34 % manjša verjetnost, da bodo menili, da njihovo delo negativno vpliva na njihovo zdravje. To kaže, kako pomembna je zastopanost zaposlenih pri zagotavljanju visokih standardov v delovnih okoljih, zlasti glede na napovedane spremembe v kakovosti dela, povezane s prehodom na nizkoogljično gospodarstvo.

Socialni partnerji spodbujajo tudi vključenost, ki je ključna za socialno in gospodarsko trajnostnost. Primere je mogoče najti na področjih socialne zaščite in transnacionalnih dejavnosti, na katerih socialni partnerji zagovarjajo razširitev socialne zaščite in drugih socialnih pravic na vse delavce v posameznem sektorju, onkraj okvirov svojega članstva. Socialni partnerji prav tako postajajo vse bolj dejavni na področju okoljske razsežnosti trajnostnosti. Vendar se njihov pristop k prehodu na nizkoogljično gospodarstvo med sektorji precej razlikuje in sega od obrambne države v sektorjih, ki jim grozi izguba delovnih mest, kot sta rudarstvo in pridobivanje fosilnih goriv, do odločnega spodbujanja v sektorjih, v katerih naj bi

Pri zaposlenih, ki so zastopani, je za

66 % večja verjetnost,

da bodo prejeli plačano usposabljanje

se s prehodom ustvarila delovna mesta, kot je gradbeništvo. Bistveno za ta prehod na nizkoogljično gospodarstvo je, da se olajšajo prekvalifikacije in dokvalifikacije delavcev. Izobraževanje in usposabljanje lahko pomagata ogroženim sektorjem in socialnim partnerjem pri oblikovanju odzivov, ki

zagotavljajo pravičnejši prehod. Zastopanost zaposlenih je povezana z več priložnostmi za usposabljanje znotraj podjetij. Na primer, pri zaposlenih, ki jih zastopa sindikat, je za 66 % večja verjetnost, da bodo prejeli plačano usposabljanje.

Postopki socialnega dialoga, kot so dvostranska+ ali tristranska+ partnerstva, ne samo olajšujejo prehod na trajnostnost, temveč tudi krepijo demokratično udeležbo v družbi EU. Delavcem in delodajalcem omogočajo, da vplivajo na odločitve na poti k bolj zelenemu gospodarstvu, s čimer jim zagotavljajo določen vpliv v času megatrendov, ki spreminjajo svetovno gospodarstvo. Zanašanje na socialne partnerje pri upravljanju prehodov, v posvetovanju s strokovnjaki in s podporo vlad, lahko privede do najmanj motečih rešitev. Z vključevanjem okoljskih vidikov v tradicionalno socialno-ekonomsko agendo socialni partnerji postajajo ključni akterji pri spodbujanju zelene in vključujoče rasti.

Socialni partnerji se zavzemajo za vključujočo socialno zaščito in v večini primerov za prehod na nizkoogljično gospodarstvo ...

... ter spodbujajo dokvalifikacijo za tako socialno kot tudi splošno pravičen prehod.

Socialni dialog lahko ob podpori strokovnega svetovanja in vlad opredeli najmanj moteče rešitve za vprašanja trajnostnosti.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Že šesto leto zapored gospodarsko okrevanje spremljajo izboljšave zaposlitvenih in socialnih rezultatov. Kljub temu se zaradi nenehnih tveganj in novih negotovosti na svetovni ravni in ravni EU porajajo vprašanja o obetih za nadaljnjo rast. Hkrati pa se zaradi stalne rasti gospodarstva EU pozornost preusmerja na vprašanja dolgoročne trajnostnosti. Zaradi nujnosti razmer ter vse večje ozaveščenosti o degradaciji okolja in učinkih podnebnih sprememb se je okrepil pritisk na oblikovalce politik, da pospešijo prehod na nizkoogljični, bolj krožen, okoljsko trajnosten in vključujoč gospodarski model. EU se lahko že zdaj pohvali z inovativnim, visoko učinkovitim gospodarstvom ter visokimi ravnmi socialne in okoljske zaščite. Cilj je, da ti dosežki sčasoma postanejo trajnostni, tako da bodo imele prihodnje generacije na voljo enake vire, kot jih uživajo sedanje generacije, ter da se z zagotavljanjem socialnih pravic in enakih možnosti izboljšajo življenja ljudi danes. Zlasti politike zaposlovanja in socialne politike bi morale prispevati k zagotavljanju socialne trajnostnosti v svetu, ki se spreminja zaradi demografskega staranja, digitalizacije, globalizacije in ukrepanja proti podnebnim spremembam. Vsesplošno vnaprejšnje vključevanje socialnih in okoljskih vprašanj v prihodnje politike je bistvenega pomena in bi prispevalo k spodbujanju družbenega sprejemanja potrebnih reform.

Močne gospodarske rasti v EU ni mogoče ohraniti brez večje rasti skupne faktorske produktivnosti, ki bolj temelji na učinkoviti izrabi proizvodnih dejavnikov in ne zgolj na širitvi njihove uporabe. Skupna faktorska produktivnost dobro uspeva v državah članicah in regijah z močnimi institucijami trga dela ter v podjetjih, ki vlagajo v usposabljanje delavcev ter inovativni kapital in procese. Politike, ki pomagajo razvijati človeški kapital in olajšujejo inovacije na delovnem mestu, so najučinkovitejše pri dolgoročnem povečevanju produktivnosti, če na trgih dela ni diskriminacije in podjetja lahko dostopajo do potrebnega kapitala.

Glede na demografske in tehnološke spremembe socialne naložbe prispevajo k trajnostnosti, saj preprečujejo in zmanjšujejo socialna tveganja. Državljanom omogočajo, da so dejavni na trgu dela ter pridobijo nova znanja in spretnosti, ter jim zagotavljajo podporo pri ključnih življenjskih prehodih. Tako zvišujejo stopnji delovne aktivnosti in zaposlenosti ter zmanjšujejo socialna tveganja. Med takimi naložbami izstopata otroško varstvo in izobraževanje v zgodnjem otroštvu, saj podpirata udeležbo mater na trgu dela in njihovo zaposlenost, hkrati pa spodbujata razvoj znanj in spretnosti ter enake možnosti že v zgodnjem obdobju življenja otrok. Naložbe v znanja in spretnosti, kvalifikacije in formalno usposabljanje odraslih podpirajo konkurenčnost podjetij in plače. Dostop do cenovno dostopnih in primernih stanovanj je pomemben dejavnik, ki Evropejcem omogoča, da uresničijo svoj potencial na trgu dela in enakopravneje sodelujejo v družbi.

Na splošno se pričakuje, da bo imel prehod na nizkoogljično gospodarstvo pozitivne učinke na BDP, skupno zaposlenost in blaginjo. Zgodnje priprave na ta prehod z boljšimi in novimi znanji in spretnostmi lahko zmanjšajo izgube delovnih mest v poklicih, sektorjih in regijah, ki so še vedno povezani z gospodarstvom z visokimi stopnjami emisij ogljika, ter bolje izkoristijo potencial za ustvarjanje delovnih mest v zelenih sektorjih. Vendar prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo ni avtomatično socialno vključujoč. Vključevanje socialne razsežnosti od vsega začetka je ključnega pomena za uspeh podnebne in energetske strategije EU. Kjer je ustrezno, lahko izravnalni ukrepi, vključno s tistimi za zmanjšanje energetske revščine, prispevajo k socialno pravičnemu prehodu in bi morali biti del potrebnih reform. Okoljski davki so prav tako priložnost za davčno razbremenitev dela s pozitivnimi posledicami za skupno zaposlenost in dohodke. Politike in naložbe bi prav tako morale biti usmerjene v zdravstvena tveganja, povezana z okoljem, kot je onesnaževanje zraka, in lahko pomagajo pri pridobitvi javne podpore podnebnemu ukrepanju in reformam.

Nazadnje, večdeležniško upravljanje socialnega dialoga je nadvse primerno za oblikovanje širokega soglasja za spodbujanje bolj trajnostnih gospodarstev in družb. Dobro delujoč socialni dialog krepi socialno pravičnost, saj izboljšuje delovne pogoje, ne da bi zaviral dolgoročno gospodarsko uspešnost. Sindikati in organizacije delodajalcev bi lahko pospešili svoja prizadevanja za uspešen prehod na nizkoogljično gospodarstvo kljub vztrajnim razlikam v stališčih, ki so povezane z neenakomernim sektorskim vplivom „ozelenitve“ gospodarstva.

Vključevanje socialnih in okoljskih ciljev v zasnovo vseh politik EU, namesto da se socialna in okoljska tveganja obravnavajo z naknadnimi popravnimi ukrepi, je edini zanesljiv način za doseg resnično uravnoteženega, večdimenzionalnega modela trajnostnega razvoja. To morda ni čudežna rešitev za vse izzive EU, vendar bo zagotovilo zeleno in socialno Evropo, ki je zavezana svojim globalnim odgovornostim.